

Sygn. akt III AUa 365/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Daria Stanek
Sędziowie:	SSA Maciej Piankowski SSO del. Tomasz Koronowski (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Makowska

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2018 r. w Gdańsku

sprawy R. Ś.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2018 r., sygn. akt VI U 1395/17

1. oddala apelację;
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz R. Ś. kwotę 480,00 (czteryście osiemdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

SSO del. Tomasz Koronowski SSA Daria Stanek SSA Maciej Piankowski

Sygn. akt III AUa 365/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 10 lipca 2017r. (znak: EPOM/25/ (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., po rozpatrzeniu wniosku R. Ś. z dnia 11 maja 2017r. odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury pomostowej. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że na dzień 1 stycznia 2009r. ubezpieczony nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, wynoszącego co najmniej 15 lat. Organ rentowy uwzględnił ubezpieczonemu łącznie 14 lat, 6 miesięcy i 12 dni do stażu pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych (obecnie Dz.U. z 2017r., poz. 664 ze zmianami). Do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach organ rentowy nie uwzględnił okresu zatrudnienia od 12 lutego 1995r. do 30 czerwca 1995r. z tytułu zatrudnienia na statkach

obcych bander, ponieważ zdaniem organu rentowego ubezpieczony nie był delegowany do pracy za granicą przez pracodawcę polskiego lub zarejestrowanego w Polsce, a jedynie skierowany do pracy za granicą u obcego armatora. Organ rentowy wskazał, iż brak jest możliwości zaliczenia do okresów pracy w szczególnych warunkach okresów pracy polskiego marynarza u armatora zagranicznego, do którego został skierowany przez zakład niebędący jego pracodawcą. Definicja pracownika, wprowadzona przepisami ustawy o emeryturach pomostowych, obejmuje swym zakresem jedynie pracowników podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, a więc tych, którzy wykonują prace na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. W zakres tego pojęcia nie wchodzi osoby będące obywatelami polskimi, które wykonują prace za granicą w podmiotach zagranicznych i podlegają jedynie prawu do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami tj. emerytalnym i rentowym.

Od powyższej decyzji ubezpieczony wniósł odwołanie, wskazując na naruszenie przepisów prawa materialnego (art. 4, art. 3, art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych) oraz zasad postępowania (art. 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). W uzasadnieniu odwołania przedstawiono między innymi nieuznane przez organ rentowy okresy wykonywania pracy na statkach żeglugi morskiej wraz z informacją o okresach opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne. Wykazane okresy składkowe, w ocenie ubezpieczonego są także okresami pracy w szczególnych warunkach.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i podtrzymał stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Decyzją z dnia 3 sierpnia 2017r. (znak: EPOM/25/(...)) ten sam organ rentowy, po rozpatrzeniu wniosku z dnia 11 maja 2017r., odmówił ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej powołując argumentację przedstawioną w uzasadnieniu wcześniejszej decyzji. Dodatkowo organ rentowy wskazał, że do stażu pracy w szczególnych warunkach nie uwzględniono okresu zatrudnienia od 31 maja 1988r. do 31 grudnia 1988r., ponieważ okres pracy wykonywanej w warunkach szczególnych nie może zostać rozpatrzony na podstawie zeznań świadków, a tylko na podstawie zaświadczenia pracodawcy.

Ubezpieczony wniósł odwołanie także od tej decyzji, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 3, art. 4 i art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych oraz naruszenie zasad postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy – art. 83 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W uzasadnieniu wskazano między innymi, że zaliczenie okresów zatrudnienia u pracodawcy zagranicznego do stażu pracy w szczególnych warunkach jest możliwe na gruncie ustawy o emeryturach pomostowych, skoro w tym okresie była opłacana składka w polskim organie ubezpieczeń społecznych. Nadto, wskazano, iż wykonywanie pracy w spornym okresie od 31 maja 1988r. do 30 grudnia 1988r. potwierdzają nie tylko zeznania świadków, ale także umowa o pracę i świadectwo pracy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i podtrzymał stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy połączył sprawy z obu odwołań. Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2018r., sygn. akt VI U 1395/17, Sąd ten zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury pomostowej od 1 czerwca 2017r. (pkt I.); stwierdził odpowiedzialność Zakładu za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt II.) oraz zasądził od pozwanego na rzecz ubezpieczonego kwotę 540 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego (pkt III.). Sąd I instancji oparł się na następujących ustaleniach i wnioskach:

Ubezpieczony R. Ś. (ur. (...)) był zatrudniony w (...) w S. w okresie od 15 czerwca 1981r. do 5 lutego 1987r. w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonując pracę na stanowiskach pomocnika stewarda i młodszego stewarda na statku oraz w okresie od 3 stycznia 1989r. do 31 maja 2017r. w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonując pracę na stanowisku młodszego stewarda, młodszego kucharza oraz kucharza na statku.

W okresie od 12 lutego 1995r. do 16 sierpnia 1995r. ubezpieczony był zatrudniony za pośrednictwem (...) w S. u pracodawcy zagranicznego (...) na stanowisku kucharza na statku m/v N.. W powyższym okresie ubezpieczony wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu prace

w szczególnych warunkach na statkach morskich w żegludze międzynarodowej – pracownik wpisany na listę członków załogi tych statków, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r., wykaz A, dział VIII, poz. 4. Ubezpieczony w wyżej wskazanym okresie wykonywał prace na statkach żeglugi morskiej. (...) jako jednostka kierująca odprowadziła składkę na ubezpieczenie społeczne na bezimienne konto za okres od 1 lutego 1995r. do 30 czerwca 1995r.

Ubezpieczony pracował na statkach żeglugi morskiej jako kucharz w następujących okresach: od 22 maja 2000r. do 11 listopada 2000r., od 26 marca 2001r. do 25 września 2001r., od 10 maja 2002r. do 15 listopada 2002r., od 16 kwietnia 2003r. do 6 października 2003r., od 22 kwietnia 2004r. do 14 października 2004r., od 7 kwietnia 2005r. do 27 października 2005r., od 23 lutego 2006r. do 3 września 2006r., od 22 lutego 2007r. do 19 lipca 2007r. oraz od 1 listopada 2007r. do 27 marca 2008r. W wyżej wymienionych okresach składki były opłacane przez (...) (styczeń 2000r. – lipiec 2000r., maj 2001r.- czerwiec 2001r., maj 2003r. – czerwiec 2003r., lipiec 2003r., luty 2004r. – marzec 2004r.) oraz R. Ś. (sierpień 2000r. – październik 2000r., kwiecień 2001r., maj 2001r., czerwiec 2001r. – grudzień 2001r., czerwiec 2002r., lipiec 2002r., sierpień 2002r., wrzesień 2002r. – grudzień 2002r., styczeń 2003r., maj 2003r., czerwiec 2003r., lipiec 2003r. – grudzień 2003r., kwiecień 2004r. – grudzień 2004r., styczeń 2005r. – luty 2005r., wrzesień 2005r. – grudzień 2005r., styczeń 2006r. – luty 2006r., grudzień 2006r., styczeń 2007r. – marzec 2007r., listopad 2007r. – grudzień 2007r.).

W dniu 11 maja 2017r. ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę pomostową. Organ rentowy uznał za udowodniony staż pracy ubezpieczonego w wymiarze 40 lat, 2 miesięcy i 29 dni, w tym staż pracy w szczególnych warunkach wynoszący 14 lat 6 miesięcy i 12 dni.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie zgromadzonych dokumentów w aktach sprawy. Autentyczność dokumentów nie była kwestionowana przez strony i nie budziła wątpliwości Sądu I instancji.

Przenosząc ustalony w sprawie stan faktyczny na grunt przepisów prawa materialnego, Sąd Okręgowy uznał, że odwołania zasługiwały na uwzględnienie. W niniejszej sprawie kwestią sporną pomiędzy stronami był okres pracy w szczególnych warunkach w kontekście nabycia prawa do emerytury pomostowej. Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych prawo do emerytury pomostowej przysługuje również osobie, która po dniu 31 grudnia 2008r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3; spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12; w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3. Ubezpieczony spełni warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 jeżeli: urodził się po dniu 31 grudnia 1948r.; ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat; osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn; ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn; przed dniem 1 stycznia 1999r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy. Artykuły od 5 do 11 ww. ustawy dotyczą nabycia prawa do emerytury pomostowej w przypadku pracowników: wykonujących pracę w powietrzu na statkach powietrznych, wykonujących pracę w portach morskich, wykonujących pracę w hutnictwie, inne prace w szczególnych warunkach, wykonujących prace maszynistów, członków zawodowych ekip ratownictwa górskiego i pracowników wykonujących prace górnicze, zatem nie podlegają rozważeniu na gruncie tej sprawy. Zgodnie z art. 12 ww. ustawy przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, o których mowa w art. 4-11, nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Jedyną sporną przesłanką między stronami był okres pracy ubezpieczonego w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1. Prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo

zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy (art. 3 ust. 1 ww. ustawy). Prace wykonywane przez ubezpieczonego Sąd Okręgowy zakwalifikował do prac na statkach żeglugi morskiej, które zostały wskazane w punkcie 23 ww. załącznika nr 1 do ustawy.

W myśl art. 3 ust 4 ww. ustawy za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach uważa się pracowników wykonujących po dniu wejścia w życie ustawy, w pełnym wymiarze czasu pracy, prace, o których mowa w ust. 1. Na zasadzie art. 3 ust. 7 ww. ustawy za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Okresem pracy w szczególnych warunkach jest okres o którym mowa w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z § 4 ust. 1 pkt 3 ww. rozporządzenia). Prace, które wykonywał ubezpieczony tj. prace na statkach morskich w żegludzie międzynarodowej i w polskim ratownictwie okrętowym - pracownicy wpisani na listę członków załogi tych statków - zostały wskazane w punkcie 4 działu VIII wykazu A do ww. rozporządzenia.

Zdaniem Sądu I instancji, organ rentowy wadliwie odmówił zaliczenia ubezpieczonemu do okresu pracy w szczególnych warunkach okresu wskazanego w zaskarżonych decyzjach od 12 lutego 1995r. do 30 czerwca 1995r. oraz okresów z lat 2000-2007, za które ubezpieczony dobrowolnie opłacał składki na ubezpieczenia społeczne, wykonując pracę na statkach żeglugi morskiej u obcych armatorów. Sąd Okręgowy podkreślił, że organ rentowy nie kwestionował, iż wyżej wymienione okresy były okresami opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, emerytalne przed 1 stycznia 2009r., tj. okresami składkowymi. Organ rentowy jedynie wskazał, że nie ma możliwości zaliczenia do okresów pracy w szczególnych warunkach okresów pracy polskiego marynarza u armatora zagranicznego, do którego został skierowany przez zakład niebędący pracodawcą. W tym miejscu organ rentowy powołał się na definicję pracownika, która obejmuje swym zakresem jedynie pracowników podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, a więc tych, którzy wykonują prace na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. W ocenie organu rentowego w zakres tego pojęcia nie wchodzi osoby będące obywatelami polskimi, które wykonują prace za granicą w podmiotach zagranicznych i podlegają jedynie prawu do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami, tj. emerytalnym i rentowym. Dla porządku wskazano zatem, iż zgodnie z definicją pracownika zawartą w art. 2 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych, pracownik oznacza ubezpieczonego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1, 2a i ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. osoby pozostające w stosunku pracy z wyłączeniem prokuratorów, osoby wykonujące pracę na podstawie m.in. umowy agencyjnej, umowy zlecenia, twórcę i artystę) podlegającego ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a także ubezpieczonego, który przed dniem wejścia w życie ustawy z tytułu takiej pracy podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. Sąd I instancji zaznaczył także, że w uzasadnieniu wyroku z dnia 1 czerwca 2010r. (sygn. akt II UK 5/10, Lex nr 589882) Sąd Najwyższy wskazał, iż charakter pracy pracowniczego zatrudnienia marynarzy, które polegało na wykonywaniu na statkach morskich odpłatnej pracy szczególnie podporządkowanej, mógłby być podważony tylko wtedy, gdyby z ustalonych okoliczności sprawy wynikało, że sporna praca była świadczona nieodpłatnie, np. w ramach uprawiania turystyki, albo przy braku pracowniczego podporządkowania, np. na własnym statku morskim, czy też jako podmiot świadczący usługi turystyczne. Wyżej wskazane okoliczności nie wystąpiły w przypadku ubezpieczonego. Nadto, jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 listopada 2016r. (sygn. akt II UK 430/15, Lex nr 2183490) ustawa o emeryturach pomostowych ani ustawa o emeryturach i rentach z FUS nie zawiera własnej definicji pojęcia „pracownik”, z tym zastrzeżeniem, że pogląd ten został wyrażony w stanie faktycznym, w którym ocenie prawnej podlegał okres przed 1 stycznia 2009r. (czyli przed wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych). Istotnie bowiem co do tego okresu ustawodawca przyjął, że pracownikiem jest ubezpieczony, który przed dniem wejścia w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, pracując w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, podlegał ubezpieczeniu

społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. W konsekwencji, znaczenie pojęcia pracownik co do okresów przed 1 stycznia 2009r. odczytywać należy zgodnie z treścią art. 22 kp - w tym także z uwzględnieniem jego § 1¹ i § 1², z których wynika, że decydujące znaczenie dla uznania istnienia stosunku pracy ma wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę - bez względu na nazwę umowy oraz że nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu powyższych warunków wykonywania pracy.

Niezależnie od powyższego najistotniejsza jednak jest kwestia dobrowolnego opłacania składek za wyżej wskazane (sporne) okresy przez ubezpieczonego. W orzecznictwie przesądono, że okresy wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi mogą być uznane za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. pod warunkiem opłacania składek w Polsce, także na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chyba że na podstawie umów o zatrudnieniu lub umów międzynarodowych pracownik został objęty ubezpieczeniem w trybie i na zasadach obowiązujących w państwie zatrudnienia lub określonych w umowach międzynarodowych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2010r., II UK 328/09, Lex nr 987707). Jak już wskazano wyżej, w ocenie Sądu Okręgowego prace wykonywane przez ubezpieczonego na statkach jako kucharza należy zakwalifikować jako prace na statkach żeglugi morskiej, które zostały wskazane w punkcie 23 ww. załącznika nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych oraz prace na statkach morskich w żegludzie międzynarodowej, zgodnie z punktem 4 działu VIII wykazu A do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Sąd Apelacyjny w Gdańsku, rozpatrując sprawę w analogicznym stanie faktycznym i prawnym (wyrok z dnia 15 maja 2014r., sygn. akt III AUa 2759/13, Lex nr 1477050), podzielił wyrażone w orzecznictwie stanowisko, iż zaliczenie do okresu pracy w szczególnych warunkach okresów wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załączniki do ustawy o emeryturach pomostowych, zależy od uznania tych okresów za okresy składkowe. Sąd Apelacyjny jednoznacznie stwierdził, że okresy dobrowolnego opłacania składek na ubezpieczenia społeczne są okresami składkowymi w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej. Sąd Apelacyjny odwołał się także do art. 7 pkt 3 ustawy (w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2012r.) zgodnie z którym prawo do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi przysługuje obywatelom polskim wykonującym pracę za granicą w podmiotach zagranicznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli podmioty te nie posiadają w Polsce swojej siedziby ani przedstawicielstwa. Uznanie takich okresów następuje pod warunkiem ich udokumentowania oraz uiszczenia składek na ubezpieczenia społeczne pracowników w wysokości przewidzianej dla pracowników zatrudnionych w Polsce od zadeklarowanej kwoty, nie niższej jednak od przeciętnego wynagrodzenia. Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną od ww. wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku wyrokiem z dnia 7 października 2015r. (sygn. akt II UK 367/14, Lex nr 1844085). W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że okresy wykonywania pracy w szczególnych warunkach u pracodawców zagranicznych mogą być uznane za składkowe okresy podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym w Polsce, jeżeli zostały opłacone składki. Sąd Najwyższy podkreślił, że w orzecznictwie przyjmuje się, że okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą wliczane są do okresów ubezpieczenia społecznego w Polsce pod warunkiem opłacenia składki w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowi inaczej. Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia z dn. 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego, jeżeli są one uznane za okresy składkowe. W ocenie Sądu Najwyższego, z wykładni art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych wynika obowiązek zaliczenia do okresów pracy w szczególnych warunkach także zatrudnienia w takich warunkach w okresie od 1 stycznia 1999r. do 31 grudnia 2008r. Sąd Okręgowy w całości podzielił rozważania prawne Sądu Apelacyjnego i Sądu Najwyższego. Zaliczenie przez organ rentowy spornych okresów jako okresów składkowych (co zostało także potwierdzone przez pełnomocnika organu rentowego na rozprawie w dniu 9 stycznia 2018r.) powoduje w konsekwencji zakwalifikowanie tych okresów jako okresów zatrudnienia w szczególnych warunkach, powiększających staż pracy w warunkach szczególnych.

Mając na względzie powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc w związku z art. 49 i art. 4 pkt 1 – 5 i 7 oraz art. 5 - 12 ustawy o emeryturach pomostowych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury pomostowej od 1 czerwca 2017r., tj. od 1. dnia miesiąca, w którym ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki (w szczególności rozwiązano stosunek pracy), konieczne do nabycia dochodzonego świadczenia, o czym orzekł w punkcie I wyroku.

Na zasadzie art. 28 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych w zakresie postępowania w sprawach emerytury pomostowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 114 i art. 116-128a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W myśl art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Organ odwoławczy, wydając orzeczenie, stwierdza odpowiedzialność organu rentowego. W ocenie Sądu I instancji w niniejszej sprawie zaistniały podstawy do stwierdzenia odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, ponieważ już na etapie postępowania administracyjnego organ rentowy miał pełną możliwość ustalenia, że sporne okresy należy zakwalifikować jako okresy pracy w szczególnych warunkach. W toku postępowania sądowego nie zostały przedstawione żadne nowe dowody, które przesądziłyby o dokonaniu takiej kwalifikacji. W szczególności ponownie należy wziąć pod uwagę, iż organ rentowy zaliczył sporne okresy dobrowolnego ubezpieczenia społecznego do okresów składkowych. W konsekwencji, Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 28 ustawy o emeryturach pomostowych w zw. z art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jak w punkcie II. wyroku.

W punkcie III. wyroku orzeczono o kosztach zastępstwa prawnego na podstawie art. 98 kpc w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. Sąd Okręgowy ustalił zasądzone koszty jako trzykrotność stawki minimalnej z uwagi na znaczny nakład pracy pełnomocnika ubezpieczonego, tj. w szczególności sporządzenie dwóch obszernych, a przy tym merytorycznych odwołań oraz reprezentację ubezpieczonego na rozprawie.

Organ rentowy złożył apelację od opisanego wyroku, zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 49 w związku art. 4 i art. 3 ust. 1 i ust. 3 ustawy o emeryturach pomostowych poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej, podczas gdy ubezpieczony nie spełnił wszystkich warunków określonych w ww. przepisie. Powołując się na tę podstawę, pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, jak również o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji wywodzono, że jak wynika z ustaleń Zakładu, w okresie od 12 lutego 1995r. do 30 czerwca 1995r. ubezpieczony nie był delegowany do pracy za granicą przez polskiego pracodawcę lub zarejestrowanego w Polsce, a jedynie skierowany do pracy za granicą u obcego armatora. W pozostałych spornych okresach ubezpieczony w trakcie urlopu bezpłatnego w (...) w S. pracował na rzecz obcych armatorów i opłacał dobrowolnie składki na ubezpieczenia społeczne. Pracy ubezpieczonego w spornych okresach, z tytułu zatrudnienia na statkach obcych bander, nie można uwzględnić do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, ponieważ ubezpieczony nie był delegowany do pracy za granicą przez pracodawcę polskiego lub zarejestrowanego w Polsce, a jedynie przez firmy, które zajmowały się kierowaniem polskich marynarzy do pracy za granicą u obcych armatorów.

Definicja „pracownika” wprowadzona przepisami ustawy o emeryturach pomostowych, obejmuje swym zakresem jedynie pracowników podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, a więc tych, którzy wykonują prace na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. W zakres tego pojęcia nie wchodzi osoby będące obywatelami polskimi, które wykonują pracę za granicą w podmiotach zagranicznych i podlegają jedynie prawu do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami, tj. emerytalnym i rentowym. Do stażu pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 49 ust. 4 cyt. ustawy można zaliczyć jedynie taki okres zatrudnienia, co do którego pracodawca potwierdzi, że w danym

okresie ubezpieczony wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 1 lub nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. Zgodnie z art. 51 ww. ustawy płatnik jest zobowiązany do wystawiania zaświadczeń o okresach pracy w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 za okresy przypadające przed 1 stycznia 2009r.

Ponadto, okres pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do zarządzeń resortowych lub w świadectwie pracy. Zakład pracy, wystawiając świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach na podstawie posiadanej dokumentacji, ma obowiązek określić rodzaj wykonywanej pracy, ściśle według wykazu stanowiącego załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. oraz podać stanowisko pracy zgodnie z wykazem, działem, pozycją i punktem zarządzenia resortowego lub też powołać się na przepisy ustawy o emeryturach pomostowych. (...) w S., w świadectwie pracy wykonywanej przez ubezpieczonego w szczególnych warunkach z dnia 31 maja 2017r., wykazała, łącznie 14 lat, 6 m-cy i 12 dni.

Pozwany podkreślił także, iż w świetle najnowszego orzecznictwa w przedmiocie prawa do emerytury pomostowej, tj. m.in. wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2016r., sygn. akt II UK 430/15, wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 maja 2017r., sygn. akt III AUa 2095/16, brak opłacania składek na Fundusz Emerytur Pomostowych, co jest konsekwencją zatrudnienia w obcym reżimie ubezpieczeń oraz dobrowolnego zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych w kraju, czyni niedopuszczalnym zaliczenie wskazanego okresu do pracowniczego zatrudnienia w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych.

Odnośnie rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, pozwany wywodził, że wydanie błędnej decyzji w sytuacji, gdy organ rentowy nie dysponował wystarczającym materiałem dowodowym pozwalającym na ustalenie prawa wnioskodawcy do żądanego świadczenia, nie skutkuje obciążeniem organu odpowiedzialnością z tego tytułu. Organ rentowy wydając zaskarżone decyzje, dysponował świadectwem pracy w szczególnych warunkach, z którego wynika, że ubezpieczony przepracował w warunkach szczególnych 14 lat, 6 m-cy i 12 dni. Skoro zatem, do ustalenia przez Sąd, że ubezpieczony spełnia warunek posiadania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach, doszło w toku postępowania sądowego w oparciu o wskazane orzecznictwo sądowe, Zakład nie może ponosić odpowiedzialności z art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczony wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu stanowiska wywodzono, że nie sposób zgodzić się z zaprezentowanym przez organ rentowy stanowiskiem. Koniecznym jest wskazanie, że organ rentowy, rozpatrując kwestię możliwości przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej, dopuścił się szeregu uchybień. Organ rentowy bezpodstawnie pominął niektóre okresy wykonywania przez ubezpieczonego pracy na statkach żegluga morskiej, co słusznie potwierdził Sąd Okręgowy w Bydgoszczy w zaskarżonym przez organ rentowy wyroku.

Jak zostało już wyżej wskazane organ rentowy odmawiając wnioskodawcy przyznania prawa do emerytury pomostowej kwestionował spełnienie przez ubezpieczonego wyłącznie jednej przesłanki, tj. posiadania okresu pracy w szczególnych warunkach, wynoszącego co najmniej 15 lat na dzień 1 stycznia 2009r. Należy jednak zauważyć, że obie decyzje odmówiły ubezpieczonemu prawa do emerytury wyłącznie na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. Z brzmienia przedmiotowych decyzji można jednak wywnioskować, iż ubezpieczonemu zostało odmówione prawo do przedmiotowego świadczenia wynikającego z art. 4 ustawy, ponieważ w ocenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w B., ubezpieczony nie udowodnił 15-letniego stażu pracy w szczególnych warunkach i pracy takiej nie wykonywał po dniu 31 grudnia 2008r. Wobec powyższego w pierwszej kolejności – zdaniem skarżącego – należy odnieść się do możliwości zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresów, w których ubezpieczony wykonywał pracę na statkach żegluga morskiej na rzecz armatora zagranicznego. Wskazano zatem, że okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą wliczane są do okresów ubezpieczenia społecznego w Polsce pod warunkiem opłacania składki w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa

międzynarodowa stanowi inaczej, co wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 sierpnia 2001r. w sprawie II UKN 500/00. Do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy wykonywania pracy za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych wykazach stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, jeżeli są one uznane za okresy składkowe (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05 marca 2003r. w sprawie II UK 196/02). Powyższe oznacza, że okresy zatrudnienia u armatora zagranicznego powinny zostać zaliczone do stażu pracy w szczególnych warunkach, jeśli w okresach tych opłacana była składka w polskim organie ubezpieczeń społecznych. Jednocześnie nie ulega wątpliwości, że ubezpieczony dobrowolnie opłacał składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe w latach 2002-2016. Wynika z tego jednoznacznie, że każdy z okresów zatrudnienia ubezpieczonego przypadający we wskazanym okresie musi zostać wliczony do okresów ubezpieczenia społecznego, a tym samym zaliczony do stażu pracy w szczególnych warunkach. Wyszczególnione okresy, zgodnie z wymienionym wyżej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2003r., należy uznać za okresy zatrudnienia u pracodawcy / armatora zagranicznego. Przez wzgląd na powyższe Sąd I instancji w sposób prawidłowy zakwalifikował okresy wykonywania pracy na statkach zagranicznych do stażu pracy w warunkach szczególnych.

Odnosząc się natomiast do kwestii zatrudnienia pracowniczego wystarczy w tym miejscu przypomnieć, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010r. w sprawie II UK 5/10 „charakter prawny pracowniczego zatrudnienia marynarzy, które polega na wykonywaniu na statkach morskich odpłatnej pracy szczególnie podporządkowanej, mógłby być podważony tylko wtedy, gdyby z ustalonych okoliczności sprawy wynikało, że sporna praca była świadczona nieodpłatnie, np. w ramach uprawiania turystyki albo przy braku pracowniczego podporządkowania (np. na własnym statku morskim lub jako podmiot świadczący usługi artystyczne lub inne), na co nie wskazywały jakiegokolwiek ustalone okoliczności sprawy”. Pozostaje jedynie wspomnieć, że wymieniony wyrok Sądu Najwyższego również dotyczył sprawy, w której marynarz wykonywał prace na rzecz armatora zagranicznego. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2010r. w sprawie o sygn. akt II UK 162/09 wyjaśniono natomiast, że „charakter świadczenia pracy „członka załogi statku morskiego”, a ściślej fakty go wyznaczające, są w istocie powszechnie znane, a więc nie wymagają w zasadzie dowodu (art. 228 § 1 kpc). Jest to praca podporządkowana i wykonywana odpłatnie, a więc ma cechy pracy świadczonej na podstawie stosunku pracy w rozumieniu art. 22 kp. Można oczywiście wyobrazić sobie świadczenie takiej pracy nieodpłatnie (np. w celach turystycznych) lub w sposób niepodporządkowany (np. na własnym statku), ale jakiegokolwiek okoliczności faktyczne ustalone w sprawie na to nie wskazywały”. Należy zaznaczyć, że z orzecznictwa wynika, że praca członka załogi statku morskiego zakłada nawet większy stopień podporządkowania pracodawcy, niż inne rodzaje zatrudnienia. Wskazano ponadto na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2010r. w sprawie o sygn. akt II UK 286/09, w którym wyjaśniono, że „dobrowolny charakter ubezpieczenia pracownika zatrudnionego u zagranicznego pracodawcy nie świadczy, że zatrudnienie to nie mogło odbywać się w ramach stosunku pracy”. Nie ulega wątpliwości, że ubezpieczony R. Ś. wykonywał pracę na statkach żeglugi morskiej na rzecz zagranicznych armatorów w reżimie pracowniczym. Wobec powyższego należy wskazać, iż uzyskał on prawo do żądanego świadczenia.

Co do zarzutu pozwanego, że okres pracy w warunkach szczególnych nie może być potwierdzony zeznaniami świadków, skarżący wywodził, iż co prawda aktualne orzecznictwo, w tym stanowisko Sądu Apelacyjnego w Lublinie przedstawione w wyroku z dnia 12 kwietnia 2017r. w sprawie o sygn. III AUa 1136/16, uznaje, że „Dowód tylko z zeznań świadków, z uwagi na szczególny i wyjątkowy charakter prawa do emerytury w obniżonym wieku, nie może przesądzać o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach, zwłaszcza, gdy fakty wynikające z zeznań świadków nie znajdują potwierdzenia w wysokości wymaga przedstawienia dowodów precyzyjnych, jednoznacznych i pewnych.”, jednak w przedmiotowej sprawie oprócz zeznań świadków wykonywanie pracy w spornym okresie od 31 maja 1988r. do 30 grudnia 1998r. potwierdza zawarta przez (...) Zakład (...) w B. z ubezpieczonym umowa o pracę oraz wystawione przez tenże Zakład świadectwo pracy – z dokumentów tych wynika zatrudnienie na pełen etat na stanowisku kierowcy.

Co do odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji skarżący wskazał przede wszystkim na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2014r. w sprawie II UK 255/13, w którym wskazano, iż „świadectwo pracy potwierdzające wykonywanie w charakterze członka załóg w warunkach

szczególnej (na statkach morskich) pracy u armatorów zagranicznych, stale i w pełnym wymiarze czasu, wystawione przez jednostkę kierującą obywateli polskich do pracy za granicą (...), która uiszczala składki na ubezpieczenia społeczne, na zasadach i w wysokości określonej obowiązującymi w tym zakresie przepisami, daje podstawę do ustalenia tzw. faktów ubezpieczeniowych tj. okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przypadających przed dniem 1 stycznia 2009r. i może stanowić podstawę do przyjęcia, że okresy pracy w nim podane są okresami pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze (art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz art. 49 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze).

Wnioskodawca wykazał wystawionym (...) świadectwem pracy pracę w warunkach szczególnych wykonywaną na statkach morskich. To zaświadczenie jest - wśród innych - dowodem, na podstawie którego mogą być w postępowaniu sądowym wykazane okresy pracy w szczególnych warunkach przypadające przed dniem 1 stycznia 2009r. w sposób równoważny z zaświadczeniem, o którym stanowi art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych".

Nie pozostawia wątpliwości fakt, iż świadczona przez ubezpieczonego praca jako kucharza pokładowego - członka załóg statków morskich należy do kategorii prac w szczególnych warunkach zarówno na gruncie wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. nr 8 póź. 43), jak i w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych.

Ubezpieczony zwrócił też uwagę na to, że zgodnie z aktualną linią orzecznictwa w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowodnione wszelkimi środkami dowodowymi, przewidzianymi w Kodeksie postępowania cywilnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1996r., sygn. akt II URN 3/95). Podobnie orzekł Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 grudnia 2006r., sygn. akt I UK 179/06, wskazując iż przepisy rozporządzenia regulującego postępowanie o świadczenia emerytalno-rentowe przed organem rentowym, zawierające ograniczenia dowodowe, nie mają zastosowania w postępowaniu sądowym, opartym na zasadzie swobodnej oceny dowodów. Oznacza to, że wszelkie dokumenty, które udowadniają fakt wykonywania pracy w szczególnych warunkach winny być wzięte pod uwagę, nawet, jeśli są to dokumenty innego rodzaju niż zaświadczenia o wykonywaniu pracy w szczególnych warunkach. Wobec powyższego nie ulega wątpliwości, że również kserokopie właściwych dokumentów mogą stanowić wartościowy dowód w sprawie dotyczącej świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Ponadto przywołano wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 14 grudnia 2016r. w sprawie III AUa 470/16, w którym wskazuje się, że „o odpowiedzialności organu rentowego można mówić wówczas, gdy organ rentowy nie przeprowadzi dowodów, jakie mógł i powinien był przeprowadzić. Nie budzi też wątpliwości, że o odpowiedzialności organu rentowego można skutecznie mówić także w przypadku odmiennej i biednej oceny zebranego materiału dowodowego."

Zdaniem skarżącego pozwany dysponował wystarczającym materiałem dowodowym, pozwalającym na ustalenie prawa do świadczenia, już w dniu doręczenia wniosku o emeryturę pomostową.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, nie zawiera bowiem takich zarzutów pod adresem rozstrzygnięcia Sądu I instancji, które można by uznać za merytorycznie uzasadnione, a jej istota sprowadza się do przedstawienia odmiennego poglądu prawnego co do możliwości zaliczenia okresów spornych do stażu pracy w szczególnych warunkach.

Przedmiotem niniejszej sprawy było spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej, a dokładnie wykazanie co najmniej piętnastoletniego stażu pracy w warunkach szczególnych.

Wstępnie należy zaznaczyć, że w ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, w zakresie wystarczającym do stanowczego rozstrzygnięcia, przy czym należy zauważyć, że okoliczności te były bezsporne, skoro w apelacji nie zarzuca się błędów co do ustalenia stanu faktycznego sprawy. Wobec tego ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy nie trzeba ponownie przytaczać.

Odnosząc się do zarzutów apelacji, a dotyczących naruszenia prawa materialnego, trzeba wskazać, że Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej wykładni przywołanych przez siebie przepisów, z których słusznie wywnioskował, że okresy sporne podlegały zaliczeniu do stażu pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych w związku z art. 49 pkt 1 tej ustawy.

Warunki nabycia prawa do emerytury pomostowej normuje art. 4 oraz art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych. Przepis art. 4 ustawy nie ma bezpośredniego w sprawie zastosowania, a to wobec faktu, iż ubezpieczony nie wykazywał, aby po dniu 31 grudnia 2008r. wykonywał u polskiego pracodawcy pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Wypada wobec tego zaznaczyć, że twierdzenie ubezpieczonego z odpowiedzi na apelację, iż organ rentowy nie rozpoznał wniosku o świadczenie w oparciu o art. 4 przywołanej ustawy, jawi się jako nieporozumienie.

Przepis art. 49 ustawy ma natomiast charakter przepisu dostosowawczego i jego zadaniem jest umożliwienie przejścia na emeryturę pomostową osobom, które po dniu wejścia w życie ustawy nie spełniły warunku wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze określonej w wykazach 1 i 2, w dniu wejścia w życie spełniły jednak wszystkie pozostałe warunki.

Niesporne jest, iż ubezpieczony wypełnił warunki określone przepisem art. 49 pkt 1, art. 4 pkt 1-5, 7 ustawy. Przedmiotem sporu było wyłącznie spełnienie przez niego przesłanki wymaganego dla uzyskania prawa do emerytury pomostowej 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych na dzień wejścia w życie ustawy, czyli na dzień 1 stycznia 2009r.

Sąd Apelacyjny podzielił dokonane przez Sąd I instancji rozważania prawne, przyjmując je za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich szczególnego powtarzania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998r., I PKN 339/98 OSNAPiUS z 1999r. nr 24 poz. 776).

Uzupełniając jedynie rozważania Sądu I instancji, Sąd Apelacyjny podkreśla, że w myśl art. 6 ust. 1 ustawy emerytalnej, stosowanego z mocy art. 28 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych (art. 117 ust. 1 ustawy emerytalnej), okresami składkowymi są okresy ubezpieczenia. Za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991r. okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (bądź okresy, za które nie było obowiązku opłacania składek) obywateli polskich za granicą - u innych pracodawców zagranicznych, jeżeli w okresie pracy za granicą były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Od 1 grudnia 1991r. okres zatrudnienia obywateli polskich za granicą na podstawie umów zawartych przez upoważnione jednostki kierujące z obywatelami polskimi, kierowanymi przez te jednostki do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych, jest traktowany jako okres zatrudnienia w Polsce w zakresie uprawnień pracowniczych oraz w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o ubezpieczeniu społecznym i rodzinnym oraz świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej (art. 44 ustawy z dnia 16 października 1991r. o zatrudnieniu i bezrobociu – Dz.U. z 1991r., Nr 106, poz. 457).

Podkreślić należy, że zachowuje aktualność dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego w zakresie uprawnień do emerytury pomostowej – co do okresu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze świadczonej do dnia 1 stycznia 2009r. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2003r., II UK 196/02 (OSNP 2004 nr 8, poz. 144) wyrażono pogląd, potwierdzony w późniejszym orzecznictwie, że okresy wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi mogą być uznane za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy

emerytalnej, pod warunkiem opłacenia składek w Polsce również na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2014r., II UK 255/13, niepub.; z dnia 27 kwietnia 2010r., II UK 329/09, OSNP 2011 nr 19-20, poz. 262 oraz z dnia 12 marca 2010r. II UK 286/09 i z dnia 27 kwietnia 2010r. II UK 328/09, niepub.). Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 1 czerwca 2010r., II UK 5/10 (niepub.), dotyczącym zaliczenia okresów pracy marynarza kierowanego do pracy za granicą u armatorów zagranicznych, które zostały uznane za okresy wykonywania zatrudnienia w szczególnych warunkach. Kontynuację tej linii orzecniczej stanowią też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2017r., II UK 10/16 i z dnia 14 maja 2014r., II UK 465/13 (niepub.), a także postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 września 2016r., II UK 615/15 i z dnia 4 lutego 2014r., II UK 457/13 (niepub.), oraz z dnia 18 września 2013r., II UK 207/13 (LEX nr 1618758), a ostatnio wyrok z dnia 19 czerwca 2018r. w sprawie II UK 204/17, w której Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną organu rentowego od wyroku tutejszego Sądu Apelacyjnego z dnia 12 stycznia 2017r. w sprawie III AUa 1487/16.

W wyroku z dnia 19 kwietnia 2016r., II UK 196/15 (niepub.) Sąd Najwyższy odnosząc się do reżimu prawnego zatrudnienia marynarza na statku morskim, wskazał, że nie budzi wątpliwości, iż kapitan statku jest przełożonym wszystkich członków załogi i to on ustala i nadzoruje tok służby na statku (53 § 1 Kodeksu morskiego, art. 94 pkt 4 (b) Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzonej w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982r. (Dz.U. Nr 59, poz. 534); por. też J. Młynarczyk, Prawo morskie, Gdańsk 2002, s. 116). Prowadzi to do wniosku, że marynarz, wpisany na listę członków załogi (niezależnie od nazwy odpłatnej umowy łączącej go z armatorem), wykonuje pracę na warunkach pozwalających zakwalifikować ją jako wykonywaną w ramach stosunku pracy.

Sąd Okręgowy dokonał analizy czasokresów ubezpieczenia wnioskodawcy i charakteru jego zatrudnienia uznając, że niewątpliwie urodził się on po dniu 31 grudnia 1948r.; osiągnął wiek wynoszący 60 lat; ma okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 25 lat, nastąpiło

z nim rozwiązanie stosunku pracy, a także przed dniem 1 stycznia 2009r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy w wymiarze – po uwzględnieniu okresów spornych – przekraczającym 15 lat. Podkreślić należy, że wnioskodawca już na etapie postępowania prowadzonego przed organem rentowym przedłożył książeczkę żeglarską, wskazującą precyzyjnie poszczególne okresy zatrudnienia, na konkretnych statkach i ze wskazaniem stanowiska, przypadające w niekwestionowanych przez organ rentowy okresach podlegania dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym przed 2009r., a więc podlegające uwzględnieniu do stażu pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 49 pkt 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

Podkreślenia wymaga, że zaświadczenie o okresach pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, o którym mowa w art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych, w postępowaniu sądowym traktować należy jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 kpc, który stanowi dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009r., I UK 24/09, LEX nr 518067). Przy niespornym okresie zatrudnienia, okres pracy w szczególnych warunkach może być udowodniony w każdy sposób. Dowodem może być m.in. książeczka żeglarska, czy zaświadczenie wystawione przez pośrednika, albowiem jednoznacznie obrazują one przebieg zatrudnienia ubezpieczonego. W ocenie Sądu Apelacyjnego bez znaczenia dla oceny prawa wnioskodawcy do emerytury pomostowej pozostaje okoliczność, że podmiotu dokonującego wpisów w książeczce żeglarskiej lub wystawiającego przedmiotowe zaświadczenie nie można uznać za podmiot uprawniony do wystawienia zaświadczenia, o jakim mowa w art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych ani za płatnika składek, o którym mowa w art. 2 tejże ustawy. Dokumenty takie służą jednostce organizacyjnej ZUS do ustalenia faktów ubezpieczeniowych – okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed dniem 1 stycznia 2009r. Dla samego zaś uzyskania uprawnienia do emerytury pomostowej istotne znaczenie ma fakt wykazania pracy w warunkach szczególnych, a nie to, czy wynika to z zaświadczenia o pracy w takich warunkach, wystawionego przez płatnika składek będącego pracodawcą w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. W ocenie Sądu Apelacyjnego, w przypadku pracowników kierowanych do pracy za granicą, rolę właściwego i wystarczającego dowodu wykazującego okoliczność zatrudnienia w warunkach szczególnych mogą spełniać odpowiednie zaświadczenia wydawane przez jednostki kierujące do pracy

u zagranicznych armatorów, jak również wpisy w książeczce żeglarskiej (por. też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 maja 2014r., II UK 465/13).

Sąd Apelacyjny zwraca w tym miejscu uwagę na wewnętrzną niespójność w stanowisku organu rentowego, który z jednej strony kwestionuje uznanie okresów zatrudnienia ubezpieczonego za granicą za równorzędne z okresami zatrudnienia w Polsce pod względem możliwości korzystania z uprawnień przewidzianych w przepisach ustawy o emeryturach pomostowych, a z drugiej strony zalicza te same okresy do ogólnego stażu pracy, jako okresy składkowe.

W związku z powyższym uznać należało na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego już w postępowaniu administracyjnym, że wnioskodawca w okresach spornych stale i w pełnym wymiarze świadczył przed 2008r. pracę, o której mowa w wykazie A, dziale VIII poz. 4 „prace na statkach morskich w żegludze międzynarodowej i w polskim ratownictwie okrętowym - pracownicy wpisani na listę członków załogi tych statków” rozporządzenia, którą można zakwalifikować jako okres pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 – prace wymienione w załączniku nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych pod poz. 23 - prace na statkach żeglugi morskiej. Wobec tego już tylko na marginesie wystarczy zaznaczyć, że z kolei bezzasadnie ubezpieczony domagał się uwzględnienia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia od 31 maja 1988r. do 31 grudnia 1988r. na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego s. (...), rozwijającego do sklepów wyroby zakładów mięsnych, gdyż nie jest to praca w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

Odnosnie przywołanych w apelacji wyroku Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2016r., sygn. akt II UK 430/15 i wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 11 maja 2017r., sygn. akt III AUa 2095/16 należy wskazać, że dotyczyły one odmiennego stanu faktycznego – tj. sytuacji, gdy ubezpieczony nie spełniał przesłanek zastosowania art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych i domagał się doliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu podlegania dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym po 2008r. – taka sytuacja faktyczna w rozpatrywanej sprawie nie występuje.

Mając na uwadze powyższe rozważania, należało uznać, że ubezpieczony nabył prawo do emerytury pomostowej.

Za prawidłowe należy uznać również rozstrzygnięcie dotyczące odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, oparte na art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej w związku z art. 28 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych. Wynika to stąd, że okoliczności faktyczne sprawy były niesporne w zakresie wystarczającym dla przyznania ubezpieczonemu prawa do wnioskowanego świadczenia już na etapie postępowania przed organem rentowym, a wydanie decyzji niekorzystnych dla wnioskodawcy było wynikiem wyłącznie przyjętej przez pozwanego wadliwej wykładni przepisów prawa materialnego.

Nie nasuwa zastrzeżeń również rozstrzygnięcie o kosztach procesu za I instancję. Apelacja nie zawiera w tym zakresie żadnych skonkretyzowanych zarzutów, wystarczy wobec tego zauważyć, że zasądzona z tego tytułu kwota 540 zł mieści się w granicach wynikających z § 9 ust. 2 w związku z § 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (obecnie Dz.U. z 2018r. poz. 265).

Reasumując, Sąd Apelacyjny uznał apelację organu rentowego za bezpodstawną i na mocy art. 385 kpc apelację tę oddalił.

O kosztach instancji odwoławczej orzeczono przy przyjęciu zasady odpowiedzialności za wynik procesu, tj. na podstawie art. 98 § 1 kpc, a ponadto na mocy art. 98 § 3 kpc w związku z art. 99 kpc. Zasądzona na rzecz ubezpieczonego kwota 480 zł to dwie stawki minimalne radcy prawnego (z uwagi na to, że sprawa dotyczyła dwóch odwołań), zgodne z § 10 ust. 1 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018r. poz. 265).

SSA Maciej Piankowski SSA Daria Stanek SSO del. Tomasz Koronowski